

การพัฒนา รูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย จารุวรรณ ผิวสร้อย ดิเรกศักดิ์ ปุงไธสง และ อุไรวรรณ งามดี

หน่วยงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

E-mail : puisoy@gmail.com มีชื่อ ๐๘๙-๒๘๒๑๕๓๕

ชื่อผู้นำเสนอ นางสาวจารุวรรณ ผิวสร้อย

ปัจจุบันปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่ผู้รับบริการด้านสุขภาพจิตและผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่ยังขาดการดูแลที่ได้มาตรฐานและครอบคลุม เข้าถึงบริการน้อย ในปี ๒๕๕๙ ผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เข้าถึงบริการเพียงร้อยละ ๔๐

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action research) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา รูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ถึง ๒๕๖๑ จากการสังเกต สัมภาษณ์ สันทนาการกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในโรงพยาบาลชุมชน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครดูแลผู้ป่วยจิตเวช ญาติและผู้ป่วยจิตเวช จำนวน ๗๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา รูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ผู้ป่วยเข้าถึงบริการได้รับการดูแลต่อเนื่อง ในปี ๒๕๖๐ คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๔๔ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้ อาสาสมัครและชุมชนมีทัศนคติต่อผู้ป่วยและญาติดีขึ้นร้อยละ ๙๘.๔๘ ญาติและชุมชนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนร้อยละ ๑๐๐ และในปี ๒๕๖๑ ผู้ป่วยเข้าถึงบริการ ร้อยละ ๑๐๐ จากการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนทำให้เกิดการดูแลที่ถูกต้องเหมาะสมและเพื่อให้เกิดการดูแลที่ยั่งยืนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการประเมินผลการดูแลร่วมกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

คำสำคัญ ผู้ป่วยจิตเวช, รูปแบบการดูแล

The Development of Care Model for Psychiatric Patients in the Community Tambon Health Promoting Hospital, TambonNong Bua, NaphoDistrict, BuriramProvince

Researcher Miss. Jaruwan Puisoy, Mr. Direksak Pungthaisong, Miss. Uraiwan Ngarmdee.
Affiliation the Community Tambon Health Promoting Hospital, Tambon NongBua,
NaphoDistrict, BuriramProvince E-mail : puisoy@gmail.com Tel. 089-2821535

Presenter Miss. Jaruwan Puisoy

At present, mental health problems are important health problems and tend to increase. However, there are still lack of standardized and comprehensive care, and less access of the most clients who received mental health services and psychiatric patients. In 2016, psychiatric patients of in the community of tambon health promoting hospital, Tambon NongBua, Napho district, Buriram provinceaccess only 40 percent of services.

The objective of this action research is to develop the care model of psychiatric patients in the community of tambon health promoting hospital, TambonNongBua, Napho district, Buriram province. The data collecting was conducted from 70 samples during fiscal year 2017 to 2018 by observing, interviewing and making a group conversation with the involved parties including staffs who responsible for mental health division in tambon health promoting hospital, staffs of tambon health promoting hospital, Tambon NongBua, leader of the community, village health volunteer, health care volunteer for psychiatric patients, relatives of psychiatric patients and psychiatric patients. The collecting data was analyzed by descriptive statistics such as average and percentage information and content analysis.

The study finds that the development of the care model of psychiatric patients in the community by participation of all involved parties helps 94.44% patients accessed the service, being treat continuously and was able to live in the community in 2017. In addition, the satisfaction of relatives of psychiatric patients and members of the community with the care model increases 100%. In 2018, 100% patients accessed the service. The participation of all involved parties in all steps results in the appropriate patients care. In addition, the patients care by participation of all involved parties should be continuously evaluated for the sustainable patients care.

Keyword Psychiatric Patients, Care Model

การพัฒนาารูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย จารุวรรณ ผิวสร้อย ดิเรกศักดิ์ ปุงไรสง และ อุไรวรรณ งามดี

หน่วยงาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ E-mail :

puisoy@gmail.com มีชื่อ ๐๘๙-๒๘๒๑๕๓๕

ชื่อผู้นำเสนอ นางสาวจารุวรรณ ผิวสร้อย

คำสำคัญ การดูแลผู้ป่วยในชุมชน, ผู้ป่วยจิตเวช

๑. บทนำและวัตถุประสงค์

ปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่ผู้รับบริการด้านสุขภาพจิตและผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่ยังขาดการดูแลที่ได้มาตรฐานและครอบคลุมทั้งด้านการบำบัดรักษา การส่งเสริมป้องกันและการฟื้นฟูสมรรถภาพ เนื่องจากระบบของการดูแลส่วนใหญ่เป็นระบบการตั้งรับในโรงพยาบาล ซึ่งเน้นเรื่องของการบำบัดรักษาให้ผู้ป่วยมีอาการทุเลาลงก่อนที่จะส่งต่อผู้ป่วยกลับมาใช้ชีวิตในชุมชนตามเดิม แต่ผู้ป่วยจิตเวชเป็นบุคคลที่มีความแปรปรวนด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพและการควบคุมตนเองในการอยู่ในชุมชน^๑ หากรักษาไม่ต่อเนื่อง ขาดยา จะทำให้อาการกำเริบทำให้ชุมชนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ป่วยทั้งรังเกียจ กลัว ไม่ต้องการยุ่งเกี่ยว ทำให้ผู้ป่วยจิตเวชถูกทอดทิ้งจากญาติและชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัวมีผู้ป่วยจิตเวชร้อยละ ๔๐ ที่เข้าไม่ถึงบริการ ขาดยาและรักษาไม่ต่อเนื่อง^๒ ถึงแม้โรงพยาบาลชุมชนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะมีการติดตามดูแลในชุมชนก็ตาม แต่อัตราการรับบริการของผู้ป่วยจิตเวชยังไม่ครอบคลุม จึงต้องมีการพัฒนาารูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนขึ้น เพื่อให้เกิดการดูแลที่ครอบคลุมและมีความยั่งยืนต่อไป

๒. วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) กลุ่มเป้าหมายเป็นเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน ๑ คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๓ คน อสม. ๑๒ คน ผู้นำชุมชน ๖ คน อาสาสมัครดูแลผู้ป่วยจิตเวช ๑๒ คน ผู้ป่วยจิตเวช ๑๘ คน และญาติผู้ป่วยจิตเวช ๑๘ คน รวม ๗๐ คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ระหว่างปีงบประมาณ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

๓. ผลการศึกษา

พบว่ารูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัวจากเดิมที่การให้บริการจะเป็นบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพียงฝ่ายเดียว ทำให้การดูแลไม่ครอบคลุมขาดการรักษาที่ต่อเนื่องทำให้มีอาการกลับเป็นซ้ำและรุนแรงเพิ่มขึ้น จากการพัฒนาารูปแบบโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วนทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน อสม. ประจำหมู่บ้าน ประชาชนในชุมชน และญาติผู้ป่วย ร่วมกันระบุปัญหา หาสาเหตุและผลกระทบของปัญหา วางแผนในการจัดการดูแล และติดตามประเมินผลเพื่อให้ครอบคลุมในการดูแลผู้ป่วย ประสานงานและส่งต่อข้อมูลการดูแลแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านสุขภาพจิตในชุมชน พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครดูแลผู้ป่วยจิตเวช มีทีม

ติดตามเยี่ยมบ้าน มีงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำส่งผู้ป่วยเข้ารับการรักษา มีผลทำให้ในปี ๒๕๖๐ ผู้ป่วยเข้าถึงบริการได้รับการดูแลต่อเนื่องเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๙๔.๔๔ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้ อาสาสมัครและชุมชนมีทัศนคติต่อผู้ป่วยและญาติดีขึ้นร้อยละ ๙๘.๔๘ ญาติและชุมชนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว ร้อยละ ๑๐๐ และมีการพัฒนาต่อในผู้ป่วยที่ขาดการดูแลต่อเนื่องโดยเจ้าหน้าที่รับยาและนำยาไปฉีดให้ที่บ้านในกรณีที่ผู้ป่วยมีข้อจำกัดในการไปรับบริการ ทำให้ในปี ๒๕๖๑ ผู้ป่วยเข้าถึงบริการได้รับการดูแลต่อเนื่องร้อยละ ๑๐๐

๔. อภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัวทำให้เกิดบริการที่ต่อเนื่องและมีการประสานการดูแลผู้ป่วยจากโรงพยาบาลสู่ชุมชนผ่านองค์กรต่างๆ ในชุมชน ทำให้เกิดการดูแลผู้ป่วยที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้ผู้ป่วยมีอาการที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของวริยา จันทรขำ ซึ่งพบว่า ผู้ที่จะสร้างความยั่งยืนในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนได้ดีที่สุดไม่ใช่บุคลากรทางด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่ความยั่งยืนต้องเกิดจากทุกฝ่ายร่วมมือกัน^๑ และรูปแบบของการดูแลที่พัฒนาขึ้นจะต่อเนื่องตั้งแต่การส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยระหว่างชุมชนและสถานพยาบาล รับยาแทนกรณีผู้ป่วยไม่สามารถเข้ารับการรักษาได้ มีการติดตามเยี่ยมบ้านจากทีมดูแล และส่งต่อเพื่อรับบริการ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับกรองจิต วลัยศรี เรื่องรูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนผู้ป่วยและญาติ ให้มีกำลังใจในการรักษาส่งผลให้ผู้ป่วยมีอาการคงที่^๒ ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่ต่อเนื่องเพิ่มขึ้นร้อยละ ๙๔.๔๔ ได้รับการยอมรับจากสังคม และชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ป่วยและญาติร้อยละ ๙๘.๔๘ สอดคล้องกับฐิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์ พบว่าการที่ชุมชนจะเปิดโอกาสและยอมรับให้ผู้ป่วยจิตเวชใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นปกติขึ้นกับอาการและพฤติกรรมของผู้ป่วย^๓ จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดรูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนที่มีความเหมาะสม ครอบคลุม และเพื่อให้เกิดการดูแลที่มีความยั่งยืน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการร่วมกันประเมินผล แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนปัญหาและหาแนวทางพัฒนาต่อไปอย่างสม่ำเสมอ

๕. เอกสารอ้างอิง

๑. เปรมฤดี คำรักษ์และคณะ. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังซับซ้อน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วารสารสมาคมนักวิจัย. ๒๕๕๗, ๑๙(๒), ๙๓ - ๑๐๓.
๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองบัว อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. ทะเบียนผู้ป่วยจิตเวช. มปท; ๒๕๕๙.
๓. วริยา จันทรขำ. การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตและจิตเวชในชุมชน: บทบาทพยาบาลจิตเวช. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. ๒๕๕๘; ๑๕(๒), ๑-๙.
๔. กรองจิต วลัยศรี. รูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวช มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๑.
๕. ฐิตวันต์ หงษ์กิตติยานนท์. รูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน จังหวัดนนทบุรี. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๘.